

СТВОРЕННЯ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІШНОСТІ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ліпчевська І.

доктор філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
науковий співробітник відділу дидактики
Інститут педагогіки НАПН України

Здобуття освіти (навчання, виховання й розвиток) учнями здійснюється в умовах освітнього середовища школи. Воно об'єднує матеріально-технічне забезпечення закладу; його соціально-психологічну атмосферу; моральні й етичні норми навчального колективу; загальноприйняті способи поведінки й комунікації учнів і вчителів. У сучасній педагогіці це поняття розглядається як «просторове об'єднання суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові групові взаємозв'язки» [3, с. 8], «педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості» [8, с. 108–110], «культуровідповідна матриця, що має певний якісний контент: архетипи, смисли, символи; є багатошаровим субстратом, що є певним професійним, діяльнісним, інформаційним матеріалом; інтелектуальною субстанцією, що властива її суб'єктам; оточення, яке має конфігурацію/геометрію; навігаційну систему; власне інформаційне поле; траєкторію розвитку; потенціал інтеграційної взаємодії; структура, що має властивості зв'язаності, цілісності, керованості, що залежить від насиченості її освітніми, виховними, інформаційними та іншими ресурсами» [2, с. 54].

Освітнє середовище є динамічним. Воно постійно оновлюється й удосконалюється відповідно до сучасних тенденцій у галузі освіти. Швидкий розвиток інформаційних технологій, цифровізація освіти, вимушена необхідність упровадження дистанційної/змішаної/гібридної/гібридно-гнучкої форм навчання через воєнний стан в країні, потенціал цифрових навчальних технологій щодо індивідуалізації (персоналізації) навчання та мінімізації освітніх втрат учнів -

актуалізують питання розроблення, теоретичного обґрунтування й практичної перевірки дієвого цифрового освітнього середовища закладів профільної середньої освіти. Це середовище, за аналогією з традиційним, може розглядатися як сукупність діяльнісного, соціального, інформаційного та предметного компонентів. Зокрема, діяльнісний компонент цифрового освітнього середовища передбачає використання інформаційно-комунікаційних і навчальних цифрових технологій у спілкуванні, взаємодії та комунікації суб'єктів освітнього процесу, адже (цифрове) освітнє середовище існує в контексті людської діяльності. Соціальний компонент включає морально-етичні та юридичні норми комунікації та взаємодії учнів і вчителів у цифровому середовищі, відповідні норми використання цифрового освітнього контенту. Інформаційний компонент – це цифрові дидактичні засоби навчання, які висвітлюють структуровану основну (включену до змісту профільної середньої освіти) та розгорнуту додаткову навчальну інформацію; відповідні форми, методи та прийоми їх використання в освітньому процесі. Предметний компонент – технічні засоби для комунікації й навчальної діяльності, а також необхідне для їх використання програмне забезпечення.

За раціонального проєктування й упровадження цифрове освітнє середовище має бути задіяне на всіх етапах навчального (освітнього) процесу, адже воно:

- уможливорює неперервність, системність і послідовність освітнього процесу в умовах воєнного стану та інших непередбачуваних глобальних впливів на систему освіти;

- забезпечує підґрунтя для диференціації, індивідуалізації, персоналізації освітнього процесу, а також творчого використання цифрових технологій у навчальній (навчально-пізнавальній) діяльності учнів;

– стимулює навчальну самостійність підлітків, зокрема розвиток їхнього самоконтролю, самооцінювання, самоаналізу, корегування подальшої діяльності та рефлексії;

– сприяє активному розвитку інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу;

– сприяє усвідомленню актуальності цифровізації освіти, розвитку пізнавального інтересу щодо дослідження можливостей залучення цифрових (зокрема інформаційно-комунікаційних) технологій в сучасний освітній процес; мотивації учнів і вчителів до розвитку їхньої цифрової грамотності, інформаційно-цифрової компетентності та визначення відповідних власних освітніх цілей.

Забезпечення закладів профільної середньої освіти дієвим цифровим освітнім середовищем є необхідною умовою їх функціонування в умовах воєнного стану, у період повоєнного відновлення й у подальшій, довгостроковій перспективі, євроінтеграції та глобалізації вітчизняної системи освіти.

Література

1. Загорулько М. О. Personalized learning in a digital educational environment. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* зб. матеріалів VII міжн. наук.-практ. конф., 01 берез. 2023 р., Харків, 2023. С. 210–212.
2. Заредінова Е. Р. Теоретичні і методичні засади формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі вищого навчального закладу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2020. 42 с.
URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/aref_Zaredinova-1.pdf
3. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2001. 12 с.
URL: <https://nenc.gov.ua/doc/autoref/atahov.pdf>
4. Ліпчевська І. Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 011. Київ, 2024. 464 с.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739908/>
5. Малихін О. В., Загорулько М. О. Індивідуалізація навчання в закладах загальної середньої освіти як психолого-педагогічна проблема. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів III міжн. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 07–08 лист. 2023 р., Київ, 2024. С. 165–170
6. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Вміння візуалізації навчальної інформації майбутніх вчителів початкової школи: аспект цифрової грамотності педагога. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів II Міжнар. науково-практ. інтернет-конф.,

м. Київ, 22–23 листоп. 2022 р. Київ, 2023. С. 90–93. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/736305/>.

7. Малихін О., Арістова Н., Липчевська І. Аналітичні матеріали: дидактичні особливості організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 10. С. 56–62.

URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i10-008>.

8. Шапран О. І., Шапран Ю. П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 9. С. 108–110.

ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ У НАВЧАННІ ІНФОРМАТИКИ

Литвинець О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика)

Пономарьова Н.

доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

На сьогодні наскрізні вміння учнів постають концептом державного стандарту базової середньої освіти, а у «Новій українській школі» ключові компетентності й наскрізні вміння створюють ту «канву», яка має стати основою для успішної подальшої самореалізації учня і як особистості, і як громадянина, і як фахівця [1].

Виокремлення феноменів саме ключових компетентностей та наскрізних умінь обумовлено тим, що саме вони, як засвідчує світова наука і практика, є «навичками майбутнього» для випускників закладів середньої освіти в умовах глобальних викликів сучасності та майбутнього, стрімкого розвитку техніки і технологій, цифровізація всіх сфер суспільства, появи нових професій тощо [2].

В Законі України «Про освіту» компетентність розглядається як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність», а спільними для всіх компетентностей є такі вміння: «читання з розумінням, уміння висловлювати